УДК 378:81-13+004.9

СУЧАСНІ ГАДЖЕТИ В УМОВАХ ТРИЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сердюк Н.Ю., Марченко Н.М.
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

Стаття присвячена ролі сучасних гаджетів в умовах трилінгвального навчання майбутніх учителів-філологів. У статті уточнено сутність і специфіку трилінгвального навчання майбутніх учителів іноземних мов у вищому навчальному закладі. Висвітлено найпопулярніші на сьогодні типи гаджетів, переваги та недоліки у їх використання. Виділені основні види роботи майбутнього вчителя-філолога на основі таких інформаційно-комунікативних технологій. У статті звертається увага на перспективи використання сучасних гаджетів у трилінгвальному навчанні майбутніх учителів іноземних мов та визначається коло проблем ВНЗ, які можуть бути вирішені за їх допомогою.
Ключові слова: гаджет, інформаційно-комунікативні технології, професійна підготовка, учитель іноземної мови, трилінгвальне навчання.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку освіти України ставить високі вимоги до підготовки учителів-філологів, здатних до професійного зростання, професійної мобільності в умовах інформатизації суспільства та впровадження новітніх технологій у майбутній педагогічній діяльності. Одними із основних показників професіоналізму сучасного вчителя іноземної мови є володіння декількома іноземними мовами на високому рівні, вміння передавати свої знання і навички іншим та в подальшому удосконалювати їх, використовуючи різноманітні технології, в тому числі інформаційно-комунікативні. Такими технологічними засобами є сучасні гаджети, які щодня набирають все більшої популярності не лише серед молоді, а серед людей різного віку майже всіх країн світу.

Впровадження гаджетів у вищу освіту реалізує собою відповідні способи викладання іноземних мов, та водночас є тими засобами, які можуть вони використовувати у власній майбутній професійній діяльності. Практика свідчить, що перевагами застосування таких засобів електронних технологій у освіті є значне скорочення часу навчання, зростання рівня запам'ятовування через поєднання графічної та звукової інформації, – таким чином відбувається більш ефективне та швидке засвоєння необхідного об'єму навчального матеріалу. Ефективність гаджетів як засобів навчання пов'язана з можливістю стимулювати всі види мовленнєвої діяльності, оскільки «мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи «віртуальну реальність справжнього спілкування» [4, с. 99].

Актуальність статті визначається розвитком різноманітних методик із використанням сучасних гаджетів (бездротові ноутбуки, портативні MP3 плеєри, персональні цифрові помічники (PDA), планшети, смартфони та інші типи електронних засобів комунікації), які можуть використовуватись під час навчально-виховного процесу у ВНЗ для вирішення найосновнішого освітнього завдання сьогодення – сформувати високо компетентного сучасного учителя, готового до здійснення професійних обов'язків і комунікацій, здатного до конкурентоспроможності

© Сердюк Н.Ю., Марченко Н.М., 2016

на міжнародному ринку праці. Звідси проблема використання сучасних гаджетів у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов набуває особливого значення та актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До числа відомих дослідників використання новітніх інформаційних засобів у навчанні відносять таких як: Н. Басова, В. Безпалько, С. Вєтров, М. Кларін, І. Підласий, Ж. Поплавська, Д. Стетченко, В. Тинний, О. Шиян, В. Шукшунов та інші. Застосування мобільних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів досліджували М. Ілюшкіна, А. Лучко, Н. Сердюк, М. Шемуда та інші. Однак, недостатньо уваги приділяється застосуванню гаджетів в умовах трилінгвального навчання у вищому навчальному педагогічному закладі.

Теоретичні засади трилінгвального навчання висвітлювалися у дослідженнях не лише лінгвістів (Г. Богданович, Н. Гальськова, Н. Любимова, Л. Щерба) та дидактів і методистів (Р. Байєр, І. Ґудзик, Р. Девлетов, Л. Кашкуревич, О. Миролюбов, Л. Шакірова та ін.), а також психологів (Б. Бєляєв, І. Зимня, О. Леонтьєв) і соціологів (Б. Польський, Н. Туктамишов). За Р. Давлетовим, «досі не склалося об'єктивного науково-методичного уявлення про цілісний характер трилінгвальної освіти та навчання на трилінгвальній основі. Необхідно констатувати також певну стихійність, фрагментарність і нестачу системного наукового аналізу, узагальнення вітчизняного досвіду трилінгвального навчання ...» [1, с. 2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд наукової літератури засвідчив, що наразі відсутні дослідження стосовно узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду трилінгвального навчання у вищих педагогічних навчальних закладах, у тому числі засобами рідної мови (української), першої (частіше англійської) та другої іноземної мови (частіше німецької, французької та російської), що вивчаються студентами-філологами.

Визначено відсутність ґрунтовних наукових розвідок стосовно використання інформаційно-комунікативних технологій, у тому числі сучасних гаджетів, в умовах трилінгвального навчання майбутніх учителів іноземних мов у вищому навчальних закладах. З огляду на те, що їх використання у вищій школі постійно поширюється і є перспективним напрямком [4, с. 98], то для підготовки майбутніх філологів гаджети як найпопулярніші електронні засоби комунікації можуть стати в особливій нагоді. У нашій статті під гаджетами маємо на увазі найпопулярніші на сьогодні їх типи, а саме: бездротові ноутбуки, портативні MP3 плеєри, персональні цифрові помічники (PDA), планшети, смартфони інші типи електронних засобів комунікації, які можуть використовуватись під час навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Мета статті – визначити перспективи використання сучасних гаджетів у трилінгвальному навчанні майбутніх учителів іноземних мов та коло методичних проблем, які можуть бути вирішені за їх допомогою.

Виклад основного матеріалу. З огляду на те, що в науці існують різні тлумачення сутності поняття «трилінгвальне навчання», нами обране за основне для нашого дослідження визначення за Р. Давлетовим, «трилінгвальне навчання є взаємопов'язаною діяльністю викладача та студента в процесі вивчення окремих предметів чи предметних галузей засобами рідної, другої мов та мови-посередника, в результаті якої формується координативний професійний трилінгвалізм майбутнього вчителя, що зумовлює високий рівень володіння трьома мовами і глибоке засвоєння предметного змісту» [1, с. 13].

На основі аналізу наукової літератури, спробуємо уточнити сутність поняття «трилінгвальне навчання майбутніх учителів іноземних мов у вищому навчальному закладі», під яким розуміємо взаємопов'язану діяльність викладача та студента в процесі вивчення дисциплін лінгвістичного циклу засобами рідної (української), першої (частіше англійської) та другої іноземної мови (частіше німецької, французької, російської), що вивчаються ним у вищому навчальному закладі, в результаті якої формується професійний трилінгвалізм майбутнього вчителя іноземних мов, що зумовлює високий рівень володіння трьома мовами і глибоке засвоєння предметного змісту.

Специфікою такого навчання є те, що мовою-посередником в цьому «трикутнику» може бути не лише українська, а й перша чи друга іноземна мова, оскільки сучасний учитель іноземної мови має володіти на високому рівні всіма трьома мовами, з яких дві є обраними. Також певною особливістю є необхідність направити студента у використанні гаджетів у таке русло, в якому він як педагог би зміг навчити користуватися інших. На нашу думку, задля досягнення високого рівня володіння двома іноземними мовами цікавим і корисним буде введення у підготовку учителя-професіонала різноманітних інформаційно-комп'ютерних технологій. Звідси питання використання сучасних гаджетів на користь навчально-виховного процесу ВНЗ є актуальним.

У теорії та практиці відмічають, що електронні засоби навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців: 1) мають великі дидактичні можливості, реалізують принципи доступності, інтегрованості, інтерактивності, адресності, надмірності, сензитивності, різносторонності, оновлення освітніх комунікацій [5, с. 113]; 2) надають ті можливості, які традиційні підручники дати не можуть, – «створити активне кероване комунікативне середовище, у якому здійснюється навчання [4, с. 99]».

Нами узагальнено переваги використання сучасних гаджетів у підготовці майбутніх філологів (створення комфортного середовища навчання; активізація навчальної діяльності студента; інтенсифікація навчання та підвищення рівня мотивації; формування самооцінки студентів і створення умов для самостійної роботи [4, с. 99]; варіативність застосування незалежно від етапу навчання; полегшення сприйняття та запам'ятовування матеріалу; економія навчального часу; індивідуалізація навчання студентів і його облік [3]) та визначено недоліки: матеріальні витрати на їх придбання, налагодження, ремонт і вдосконалення; шкода фізичному та моральному здоров'ю людини (звикання до їх використання та можливі психічні розлади чи хвороби); заміна «живого» спілкування на віртуальне тощо (окрім програм типу Skype, Viber, WhatsApp); переважний розвиток монологічного

іншомовного мовлення (через відео-звернення, форуми, ведення блогів і сторінок у соціальних мережах, листування через електронну пошту та СМС-повідомлення тощо) ніж діалогічного.

Зазначимо, що для різноманітних гаджетів існують безліч безкоштовних і інших програм, що стануть нагоді у навчанні майбутнім учителям-філологам: електронні словники, енциклопедії, тести, програми комп'ютерного перекладу, програми English Platinum 2000; Triple Play Please!; Bookshelf. Для того щоб полегшити та прискорити пошук і доступ необхідної інформації японські вчені розробили штрихкод під назвою «QR-код» (англ. quick response – швидкий відзив), матричний код, який може бути легко про сканований як двовимірне зображення камерою смартфону, IPad, планшету, комп'ютера, сенсором тощо. За М. Ілюшкіною, в США QR-коди, розміщенні в бібліотеці, дозволяють студентам легко знайти електронні версії книг, на уроках отримувати посилання на додаткові матеріали, а також створювати власні коди, ділитися своїми науковими роботами [2]. Таким чином, обізнаність студентів-філологів у гаджетах дозволяє розширити знання з іноземних мов, активізуючи всі види мовленнєвої діяльності: слухання, говоріння, читання, письмо.

Практика свідчить, що на сьогодні під час навчання найосновнішими видами роботи майбутнього вчителя-філолога на мобільних телефонах є: 1) користування електронним словником для усної чи письмової відповіді, для перекладу текстів з першої (чи другої) іноземної мови на рідну та навпаки, 2) прослуховування пісень, 3) фотографування текстів, інформації з дошки на пояснення граматичного та лексичного матеріалу [3]. Корисними у навчанні можуть стати функція гаджету фотографувати необхідну інформацію (завдань, текстів, моделей, схем, таблиць та ін.), що може звести необхідність ксерокопіювання нанівець і збереже час для більш важливого виду робіт, а також функція диктофону, яка може допомогти студентові перевіряти вивчений текст чи інформацію, удосконалювати вимову, аналізувати вживання лексичних одиниць, правильність використаних граматичних структур, контролювати тембр, ритм і інтонацію, або ж записувати цікаві ідеї, які з'являються, чи факти, які варто не забути. Ці дві функції допоможуть удосконалити знання, комунікативні вміння й навички майбутнього учителя-філолога [3].

В умовах трилінгвальності навчання дисциплін лінгвістичного циклу студентам можна запропонувати (наприклад, на комбінованих заняттях з іноземних мов) такі види діяльності на основі використання гаджетів:

1) навчання, закріплення та перевірка лексики другої мови одиницями першої мови, не надаючи переклад рідною, – на основі завантажених електронних словників, тримовних або двомовних, де відсутня українська мова, наприклад, англо-німецькі чи німецько-англійські тощо;

2) під час вивчення граматичних структур проводити паралелі між мовами (ознайомлення зі схожими комбінаціями другої і першої мов, рідше порівнюючи з українською), – на основі завантаженої наочності у гаджети (картинок, фото, сканованих сторінок (лекцій, підручника), схем і таблиць);

3) спробувати відтворити іншомовний текст іншою іноземною мовою; тренування зворотного, в тому числі синхронного перекладу (спочатку на українську мову, а потім на іншу іноземну, що є набагато складнішим)), – на основі завантажених аудіо-текстів, пісень у гаджети;

4) дати завдання однією іноземної мовою, яке студент має спочатку виконати іншою іноземною мовою, а потім українською (типу написати твір, висловити думку стосовно ситуації чи теми тощо), – на основі завантажених електронних програм і підручників, їх частин, тем, спеціально розроблених завдань тощо; на основі запису на диктофон усного завдання викладача з подальшим його виконанням студентом в усній чи письмовій формі;

5) прослуховування аудіо-матеріалів однією іноземною мовою для запам'ятовування та відтворення її засобами іншої іноземної мови (рідше української мови, оскільки це є набагато легшим завданням);

6) запропонувати виконати конкретне завдання, вправу (чи знайти необхідний матеріал тощо) через сканування певного QR-коду тощо.

Цікавим і розважальним може бути експериментальні завдання (але для найсильніший студентів групи) типу спробувати скласти діалог, у якому один із співрозмовників говорить першою мовою, а інший другою іноземною. Читання та прослуховування через гаджети електронних програм, завантажених пісень, звичайних і аудіо-текстів за будь-якої нагоди і місця є достатньою діяльністю для самостійного вдосконалення студентом рівня іноземних мов тощо.

Зазначимо, що, звісно, для вдалої реалізації усіх вище запропонованих основних видів роботи майбутнього вчителя-філолога в умовах трилінгвального навчання на основі використання сучасних гаджетів має і власне сам викладач знати не лише дві іноземні мови, а й ефективно використовувати сучасні електронні засоби.

Звідси, можна відмітити перспективи використання гаджетів у навчанні іноземним мовам, які допоможуть замінити громіздкі та неекономні фонетичні класи: здатність активізувати усі види мовленнєвої діяльності, додаткові можливості для індивідуальної роботи, що спричинить перенесення проблеми створення високоефективних методичних матеріалів на колективи викладачів, які мають набути навичок програмування. Такі матеріали повинні бути максимально скороченими, насиченими, методично розробленими для легкості та швидкості засвоєння матеріалу, сприяти постійній мовленнєвій інтеракції.

Висновки і пропозиції. Нами висвітлено основні, на нашу думку, види діяльності майбутніх учителів іноземних мов в умовах трилінгвальності навчання дисциплін лінгвістичного циклу у вищому навчальному закладі на основі використання гаджетів: 1) навчання, закріплення та перевірка лексики другої мови одиницями першої мови, не надаючи переклад рідною, – на основі завантажених електронних словників, тримовних або двомовних, де відсутня українська мова, наприклад, англо-німецькі чи німецько-англійські тощо; 2) вивчення граматичних структур супроводжувати паралелями між мовами, – на основі завантаженої наочності у гаджети; 3) спробувати відтворити іншомовний текст іншою іноземною мовою; тре-

нування зворотного, в тому числі синхронного перекладу, – на основі завантажених аудіо-текстів, пісень у гаджети; 4) дати завдання однією іноземної мовою, яке студент має спочатку виконати іншою іноземною мовою, а потім українською, – на основі завантажених електронних програм і підручників, їх частин, тем, спеціально розроблених завдань тощо; на основі запису на диктофон усного завдання викладача з подальшим його виконанням студентом в усній чи письмовій формі; 5) прослуховування аудіо-матеріалів однією іноземною мовою для запам'ятовування та відтворення її засобами іншої іноземної мови; 6) запропонувати виконати конкретне завдання через сканування QR-коду.

На основі проведеного дослідження та отриманих результатів стосовно перспектив використання гаджетів у навчанні іноземним мовам, спробуємо визначити коло проблем вищого навчального закладу, які можуть бути вирішені за допомогою впровадження сучасних гаджетів студентів у навчально-виховний процес ВНЗ, серед яких є: 1) необмежена доступність студентів до навчального матеріалу, літератури тощо, зручність використання у будь-який час в будь-якому місці; 2) багатофункціональність гаджетів, що може замінити певний роздатковий, наочний чи аудіо-відео матеріал, чи іншу інформацію викладача, яка необхідна для ефективного навчання іноземним мовам; 3) економія матеріальних ресурсів навчального закладу (електроенергії, кошти на придбання комп'ютерів, мультимедійних дошок тощо, друк матеріалів утримання фонетичних класів) та інше.

На наше переконання, використання сучасних гаджетів може сприяти не лише удосконаленню професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов у навчально-виховному процесі ВНЗ, а забезпечити його професійний трилінгвалізм, що зумовлює високий рівень володіння трьома мовами і глибоке засвоєння предметного змісту.

Список літератури:

1. Давлетов Р.Р. Теоретико-методичні засади навчання майбутніх учителів початкових класів кримськотатарської мови в умовах трилінгвального мовленнєвого середовища: Автореф. ... д. пед.н. за спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання / Давлетов Р.Р. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 43 с.
2. Илюшкина М.Ю. Mobile Learning, или информационно-коммуникационные технологии как средство интернационализации образования в России / М.Ю. Илюшкина // Мат. I Всеросс. науч.-практ. конф. – Екатеринбург: Уральский фед. ун-т им. Б.Н. Ельцина, 2016. – С. 134-140.
3. Сердюк Н.Ю. Засоби мобільних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя-філолога / Н.Ю. Сердюк, М.Г.Шемуда // Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць. / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред.) та ін.]. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – Вип. 4. – С. 248-257.
4. Шапран Л.Ю. Дидактичні можливості використання автоматизованих навчальних курсів вивчення іноземних мов / Л.Ю. Шапран, Л.І. Куниця, Г.А. Чередніченко: Нові технології навчання. – К.: НУХТ, 2006. – С. 98–101.
5. Шутенко А.И. Личностное измерение образовательно-информационной среды в высшей школе / А.И. Шутенко // Инновации в образовании. – М., 2012. – № 4 март. – С. 107–115.

Сердюк Н.Ю., Марченко Н.Н.
Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды

СОВРЕМЕННЫЕ ГАДЖЕТЫ В УСЛОВИЯХ ТРИЛИНГВАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация
Статья посвящена роли современных гаджетов в условиях трилингвального обучения будущих учителей-филологов. В статье уточнено сущность и специфику трилингвального обучения будущих учителей иностранных языков в вузе. Освещены популярные на сегодня типы гаджетов, преимущества и недостатки в их использования, а также основные виды деятельности будущего учителя-филолога на основе таких информационно-коммуникативных технологий. В статье обращается внимание на перспективы использования современных гаджетов в трилингвальному обучении будущих учителей иностранных языков и определяется круг проблем вузов, которые могут быть решены с их помощью.
Ключевые слова: гаджет, информационно-коммуникативные технологии, профессиональная подготовка, учитель иностранного языка, трилингвальное обучения.

Serdiuk N.Y., Marchenko N.M.
Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University

MODERN GADGETS UNDER THREE LANGUAGE TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGES TEACHERS

Summary
The article is devoted to the role of modern gadgets under three language training of future teachers-philologists. The article clarified the nature and specifics of three language training for future foreign languages teachers in high school. The popular up today types of gadgets are clarified, the advantages and disadvantages in their use are highlighted, as well as the main activities of the future teacher-philologist on the basis of such information and communication technologies usage. The article draws attention to the prospects for the use of modern gadgets three language training of foreign languages future teachers, the circle of universities' problems that can be solved with their help is defined in the article.
Keywords: gadget, information and communication technologies, training, foreign language teacher, three language training.